

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
Kar	Pszichológia és Neveléstudományok Kar
Intézet	Alkalmazott Pszichológia Intézet
Szakterület	Gyógypedagógia
Képzési szint	Alapképzés (Licenz)
Szak / Képesítés	Pszichológia – magyar nyelven Pszichológus/ Képesítés kód: L060080010

2. A tantárgy adatai

A tantárgy neve	Értelmi akadályozottak (intellektuális képességzavarral élők) gyógypedagógiája						
Az előadásért felelős tanár neve	Dr. Farcas Zsuzsanna						
A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. Farcas Zsuzsanna						
Tanulmányi év	I	Félév	II	Értékelés módja	Vizsga	Tantárgy típusa	Szaktantárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

Heti óraszám	4	melyből: előadás	2	szeminárium/labor	2
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	56	melyből: előadás	28	szeminárium/labor	28
A tanulmányi idő elosztása:					14 óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					4
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					4
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portofóliók, referátumok, esszék kidolgozása					3
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					1
Vizsgák					2
Más tevékenységek:					
Egyéni munka össz-óraszama	14				
A félév össz-óraszama	70				
Kreditszám	3				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	•
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	•

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • Specifikus gyógypedagógiai felmérés és beavatkozás (kompenzálás, fejlesztés, terápia) az értelmi akadályozott személyek számára • Gyógypedagógiai diagnózis és beavatkozás különböző értelmi akadályozott személyek, csoportok, kategóriák számára (gyerekek, serdülők, tanulók, fiatal felnőttek, családok számára) • Folyamatos önfelmérés, állandó szakmai, gyakorlati és karrierfejlesztés
-----------------------------	--

Transzverzális kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • Szakmai deontológiai szabályok alkalmazása az alapvető explicit értékrendszerek szerint, a fogyatékkal élő személyek jogaival és méltóságának tiszteletben tartásával • Interdiszciplináris szakmai csoportokban való hatékony együttműködés (team-munka), a neveléstudományokra specifikus projektek, programok hatékony alkalmazása érdekében • Hatékony tanulási módszerek alkalmazása a szakmai életben a folytonos továbbképzés érdekében
------------------------------------	--

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • Az általános és szakterülethez tartozó fogalmak, elméletek és alapvető módszerek ismerete és megértése; megfelelő használata • Az alapvető gyógypedagógiai alapismeretek megfelelő használata a felmérések során, a diagnosztikus eszközök adekvát kiválasztásában, a specifikus beavatkozási, fejlesztési stratégiák tervezésének magyarázatában és értelmezésében • A felmérési és fejlesztési eljárások egyéniesítésének alkalmazása a környezeti elvárások függvényében
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> • Az értelmi akadályozottság kialakulásához hozzájáruló tényezők, kockázati tényezők, védőfaktorok ismerete • Az értelmi akadályozottak alapvető fejlődési jellegzetességeinek ismerete és szükségleteinek alapján választott gyógypedagógiai eszközök, módszerek indoklása és alkalmazása • Az értelmi akadályozott személyek diagnosztizálásában használt eszközök kiválasztása, a gyógypedagógiai felmérések eredményeinek értelmezése, a használt eszközöknek és eredményeknek az értékelése • A diagnosztizálására használt főbb eszközök, alkalmazási elvek összehasonlító elemzése és megfelelő használata az értelmi akadályozott gyerekek, fiatalok értékelésekor • Az értelmi akadályozott személyek igényeihez igazított megfelelő, egyéni és csoportos, gyógypedagógiai eszközök és módszerek kidolgozása, alkalmazása • Az elméleti ismeretek szakszerű értelmezése és az értelmi akadályozottak súlyosság mértékéhez adaptált gyógypedagógiai beavatkozási programok kidolgozása

8. A tantárgy tartalma

Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1.Bevezetés. Fogalmi áttekintés: az oligofréniától az intellektuális képességzavar/az értelmi fejlődés zavara – rövidítve IKZ/ÉFZ fogalmáig	Előadás	
2. IKZ osztályozási kritériumai: tünetek súlyossága, kóroktan, támogatási szükséglet, nevelhetőség alapján	Előadás	
3.IKZ diagnózis felállításának kritériumai, differenciál-diagnózis	Előadás, powerpointos bemutató	
4. Az IKZ kialakulásának okai: Kariopátiák. Enzimopátiák – galaktozémia	Powerpointos bemutató	
5. Az IKZ kialakulásának okai: Embriopátiák: rubeola-embriopátia, veleszületett citomegália, alkoholos embriopátia, hidrocefália	Powerpointos bemutató	
6. Az IKZ kialakulásának okai: Fetopátiák: fertőző kórokok – bakteriális (listeriosis, konnatális lues) és vírusos fertőzések (CMV, varicella zoster, herpesz, HIV), zoonózisok – toxoplazmózis, mérgezések (dohány, alkohol,	Powerpointos bemutató	

drogok, gyógyszerek, ólom), immunobiológiai okok (toxémia, Rh-inkompatibilitás)		
7. Az IKZ kialakulásában szerepet játszó további tényezők: diszmatunitás, koraszülöttség, kis súly, a központi idegrendszer gyulladásoos betegségei: enkefalitisz és meningitisz	Powerpointos bemutató	
8. Pervazív fejlődési zavarok. Az Autizmus Spektrum Zavar és Rett szindróma	Powerpointos bemutató	
9. IKZ-ra utaló jelek a korai életszakaszban. Az IKZ-val élők fejlődésének jellegzetességei: testi és mozgásos fejlődése	Powerpointos bemutató	
10. Az IKZ-val élők kognitív fejlődése: az érzékelés és észlelés, a figyelem, az emlékezés, a gondolkodás sajátosságai, a tanulás	Előadás, powerpointos bemutató	
11. Az IKZ-val élők kommunikáció- és beszédfejlődése, a társuló beszédzavarok, beszédhibák	Előadás, powerpointos bemutató	
12. Az IKZ-val élők érzelmi és szociális fejlődése, szocializációja, személyiségfejlődése	Előadás, powerpointos bemutató	
13. Az IKZ-s serdülők fejlődése: szexualitása, szexuális nevelése	Előadás, powerpointos bemutató	
14. Az IKZ-val élők magatartása: autisztikus vonások, agresszivitás, problémás viselkedés	Powerpointos bemutató	

Könyvészet

- American Psychiatric Association – APA. (2013). *DSM referencia-kézikönyv a DSM-5 diagnosztikai kritériumaihoz*. Oriold és Társai, Bp., 77-83.
- Balázs A. (2000). Az autista gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Ilyés S. (szerk.). *Gyógypedagógiai alapismeretek*. ELTE, BGGYFK, Bp. 629-654
- Buday J. (1998). Tanulásban akadályozott gyermekek érzékszervi és mozgásszervi vizsgálata. *GYOSZE* 26/2, 70–79.
- Buday J. (2007). *Értelmi fogyatékos gyermekek testi fejlődése / Body Development of Mentally Retarded children*. Proceedings of the Conference of Tiszaföldvár/Homok. Satellite of the 15th Congress of EAA, 4-6 of September, 2006. MAGYE, Budapest.
- Buday J., Márialigeti I. (2010). Tanulásban akadályozott tanulók komplex vizsgálata. *GYOSZE*, 2, 136-144.
- Forrai J. (2003). *Értelmi sérültek érzelmi, szexuális élete és nevelése*. Szex Edukációs Alapítvány, Bp.
- Göllesz V.(1992). *Gyógypedagógiai kórtan*. Tankönyvkiadó, Budapest
- Hatos Gy. (2000). Az értelmileg akadályozott gyermek az óvodában és az iskolában. In: Ilyés S. (szerk.). *Gyógypedagógiai alapismeretek*. ELTE, BGGYFK, Bp.409-428.
- Hatos Gy. (2008). *Az értelmi akadályozottsággal élő emberek: nevelésük és életük*. APC stúdió, Gyula.
- Kiss Sz.(2002). A Down-szindróma genetikai természete. *EPSZ*, III/2,225-233
- Kiss Sz.(2003). Az autizmus neurobiológiai és genetikai háttere. *EPSZ*, IV/3, 271-287
- Kiss Sz.(2008). *Genetikai kérdések a gyógypedagógiában*. Presa Universitara Cluj
- Lányiné Engelmayer Á.(2017). *Intellektuális képességszavar és pszichés fejlődés*. Második, átdolgozott és kibővített kiadás. Medicina Kiadó Zrt., Bp.
- Peeters, T.(2007). *Autizmus. Az elmélettől a gyakorlatig*. Kapocs, Autizmus Alapítvány Könyvkiadója, Bp.
- Radványi K. és Pléh Cs. (2002). Középsúlyos értelmi fogyatékos, iskoláskorú gyermekek beszédének néhány nyelvtani jellemzője. *Pszichológia*, 22, 3, 245-254.
- Radványi K.(1994). *Az értelmi akadályozottak kommunikációja*. Szöveggyűjtemény. BGGYTF, Budapest
- Stefanik K., Győri M., Kanizsai-Nagy I., Sajó E., Várnai Zs., Balázs A. (2007). Az autizmuspektrum-zavarok diagnóza a klinikumban és a kutatásban: az ADI-R és az ADOS eljárások magyar adaptációjának részeredményei. In: Racsmány M. (2007). *A fejlődés zavarai és vizsgálómódszerei*. Akadémiai Kiadó, Bp.

Zechmeister A (2016). Szexuális nevelés gyakorlata értelmileg akadályozott tanulók körében. *GYOSZE*, 3., 78–86.

Zolnai E. (2001). *Felnőttek, mert felnőttek – Értelmileg sérült felnőttek szexuálpedagógiai támogatása*. Kézen Fogva Alapítvány, Budapest

Szeminárium	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. A mentális retardáció (DSM-IV-TR), az értelmi fogyatékoság, az értelmi akadályozottság, intellektuális képességzavarral élők IKZ (DSM-5) fogalmának elkülönítése	Ismeretek elmélyítése	
2. Az intellektuális képességzavarral élők (IKZ) súlyosság alapján való elkülönítése, osztályozási szempontok	Megbeszélés	
3. A diagnózis felállításában felhasználható eszközök, fejlődési tesztek, kérdőívek	Ismertetés, csoportmunka	
4. Kromoszóma rendellenességek okozta IKZ: szindrómák - Turner-szindróma, Hármass X szindróma, Klinefelter-szindróma, XYY-szindróma	Bemutató. Összehasonlító elemzés, szintézis,	
5. Kromoszóma rendellenességek okozta IKZ: szindrómák – Down-szindróma, Cornelia de Lange szindróma (Brachman de Lange), Prader-Willi szindróma	Bemutató. Összehasonlító elemzés, szintézis	
6. Kromoszóma rendellenességek okozta IKZ: szindrómák - Lejeune-féle „Cri du chat” szindróma, Fragilis X-szindróma, Williams-szindróma	Bemutató. Ismeretek szintézise	
7. Környezeti hatások, a gyermekbántalmazás, elhanyagolás hatása a kognitív fejlődésre	Ismeretfelmérő parciális vizsga	
8. IKZ-val társuló Autizmus Spektrum Zavar	Csoportmunka	
9. Testi- és mozgásfejlődés jellegzetességei Down-szindróma esetén	Bemutató. Ismertetés	
10. <i>Kognitív funkciók elemzése:</i> A. Szenzoros integrációs zavar IKZ-val élőknel. B. Down-szindrómások, Fragilis X -szindrómások és Williams-szindrómások figyelme. C. A téri –vizuális munkamemória kapacitása és a végrehajtó funkciók az IKZ-val élők esetében. Összehasonlító elemzés: a Down-szindróma és Williams-szindróma esetén	Kutatások összehasonlító elemzése, szintézis	
11. A kommunikáció fejlődése és jellemzői Down-szindróma, Williams-szindróma, Autizmus Spektrum Zavar esetén	Kutatások eredményeinek megbeszélése	
12. Társas készségek és az önellátás, az adaptív készségek fejlődésének mérföldkövei Down-szindrómánál, Williams-szindrómánál és Fragilis X -szindrómánál	Kutatások összehasonlító elemzése	
13. Intellektuális képességzavarral élők szexuális érdeklődése, lehetőségek és döntések	Bemutató. Ismeretek szintézise	
14. Az IKZ-val élők problémás viselkedése (agresszió, auto-agresszió) és ennek csökkentése	Megbeszélés	

Könyvészet

Agulo, I.R., Gonzalez, B.M. (2006). Factors influencing motor development in children with Down syndrome. *International Medical Journal on Down Syndrome*, 10, 2, 18-24.

Belva, B.C., Matson, J.L., Sipes, M., Bamburg, J.W. (2012). An examination of specific communication deficits in adults with profound intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 33, 525-529.

- Belva, B.C., Matson, J.L. (2013). An examination of specific daily living skills in adults with profound intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 34, 596–604.
- Coppes-Hofman, M. C., Terband, H., Snik, A. F. M. & Maassen, B. A. M. (2017). Speech Characteristics and Intelligibility in Adults with Mild and Moderate Intellectual Disabilities. *Folia Phoniatrica et Logopaedica*, 68, 175-182.
- Costanzo, F., Varuzza, C., Menghini, D., Addona, F., Giancesini, T., Vicari, S. (2013). Executive functions in intellectual disabilities: A comparison between Williams syndrome and Down syndrome. *Research in Developmental Disabilities*, 34, 1770–1780.
- Deutsch C. K., Dube V. W., McIlvane J. W. (2008). Attention Deficits, Attention-Deficit Hyperactivity Disorder and Intellectual Disabilities. *Developmental Disabilities Research Reviews*, 14, 285–292.
- Djuric-Zdravkovic, A., Japundza-Milisavljevic, M., Macesic-Petrovic, D. (2010). Attention in children with intellectual disabilities. WCPCG-2010, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1601–1606.
- Engel-Yeger, B., Hardal-Nasser, R. & Gal, E. (2011). Sensory processing dysfunctions as expressed among children with different severities of intellectual developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 32, 1773-1775.
- Godfrey, M., Lee, N.R. (2018). Memory profiles in Down syndrome across development: a review of memory abilities through the lifespan. *Journal of Neurodevelopmental Disorders*, 10, 5, 1-31. DOI 10.1186/s11689-017-9220-y
- Hartman, E., Houwen, S., Scherder, E. & Visscher, C. (2010). On the relationship between motor performance and executive functioning in children with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 54(5), 468-477.
- Lifshitz, H., Kilberg, E., Vakil, E. (2016). Working memory studies among individuals with intellectual disability: An integrative research review, *Research in Developmental Disabilities*, 59, 147–165.
- van der Putten, A. A. J., Bossink, L. W. M., Frans, N., Houwen, S., Vlaskamp, C. (2017). Motor activation in people with profound intellectual and multiple disabilities in daily practice, *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 42, 1, 1-11, DOI: 10.3109/13668250.2016.1181259.
- Witecy, B., Penke, M. (2017). Language comprehension in children, adolescents and adults with Down syndrome. *Research in Developmental Disabilities*, 62, 184-196.
- Vuijk, P. J., Hartman, E., Scherder, E., Visscher, C. (2010). Motor performance of children with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 54, 11, 955–965. doi: 10.1111/j.1365-2788.2010.01318.x.
- Zikl, P., Holoubková, N., Karásková, H., Veselíková, T.B. (2013). Gross Motor Skills of Children with Mild Intellectual Disabilities. WASET, *International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 7 (10), 2789-2795.

9. Az epiztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

- A Romániai Pszichológusok Kollégiuma, a szabadalommal rendelkező Pszichológusok Deontológiai Kódexe (www.copsi.ro) és a 213/2004-es Törvény alkalmazási feltételeiben megfogalmazott elismerési eljárásoknak megfelelően
- A Felsőoktatási Szakosodások Nemzeti Besorolása (<http://www.rncis.ro>)
- A Romániai Foglalkozási Besorolás (<http://www.mmuncii.ro/>)

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
	Írásbeli vizsga	Kizáró jelleggel min. átmenő jegy (5,00)	70%
10.5 Szeminárium / Labor	Zárthelyi (parciális vizsga)		10%
	Elméleti dolgozat		10%
	Szemináriumi tevékenység, Aktivitás		10%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
Ha a félévi írásbeli vizsgán a hallgató nem kapja meg az átmenő jegyet (5,00), akkor nem megy át a vizsgán, még akkor sem, ha a 10.5 pontban megjelölt előírásoknak eleget tett			

Az óralátogatási kötelezettségeket (min. 85%) elmulasztó nappali tagozatos hallgató vizsgáról való kizárását vonja maga után. A gyakorlati órák (laboratórium, gyakorlat, projekt stb.) esetében az igazolt vagy igazolatlan hiányzások maximális hányada az összóraszám legfeljebb 15%-a lehet (14 jelenlétből jelenlétből max. 3-szor lehet hiányozni).

A gyakorlati dolgozat(ok) leadása és bemutatása kötelező, kizáró jellegű, a vizsgára való jelentkezés előfeltétele.

A plagizált, másolt, egyező félévi dolgozatok leadása esetén, illetve a vizsgázás közben történő együttműködés, másolás esetén, a hallgató (mindegyik érintett fél) 1-es osztályzatot kap. A vizsgák alatti csalás a hallgató egyetemről való kizárását vonja maga után.

A félév közbeni feladatok vizsgaidőszakban, pótvizsgaidőszakban és pót-pótvizsga időszakban nem pótolhatóak.

Azoknak a hallgatóknak, akik nyílt szesszióra, pótvizsgára, jegyemelésre vagy pót-pótvizsgára jelentkeznek, **minden tantárgyi követelménynek (jelenlét, parciális, feladatok, projektek stb.)** eleget kell tenniük.

Kitöltés dátuma

Előadás felelőse

Szeminárium felelőse

2018.április 2

Dr.Farcas Zsuzsanna

Az intézeti jóváhagyás dátuma

Intézetigazgató

2018 április 9

Dr. Batiz Enikő adjunktus